

YOSHLARDA HARBIY VATANPARVARLIK AXLOQINI SHAKILLANTIRISHDA AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY USULLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH

Qodirov Samandar Bobir o'g'li

Farg'ona davlat universiteti

Harbiy ta'lim fakulteti kursanti

Annotatsiya: *Ushbu maqola Yoshlarni harbiy vatanparvarlik axloqini shakllantirishda an'anaviy va zamonaviy usullaridan samarali foydalanishhaqida bayon etilgan. Hozirgi globallashuv jarayoni yoshlarda harbiy vatanparvarlik axloqini shakllantirishning an'naviy va zamonaviy usullaridan samarali foydalanishni taqozo etadi. Bular quyidagi usullardan iborat.*

Kalitso'zlar: *globallashuv, xulqtvor, vatanparvarlik, targ'ibot, jamoaviylik, an'naviylik, targ'ibot usuli.*

Axloq – kishilarning bir-birlariga, oilaga, jamiyatga bo'lgan munosabatlarida namoyon bo'ladigan xatti-harakatlari, xulq-atvorlari, odoblari majmui. Huquqdan farqli ravishda axloq talablarini bajarish-bajarmaslik ma'naviy ta'sir ko'rsatish shakllari (jamoatchilik tomonidan baho berish, qilingan ishni ma'qullash yoki qoralash) bilan belgilanadi.

Hozirgi globallashuv jarayoni yoshlarda harbiy vatanparvarlik axloqini shakllantirishning an'naviy va zamonaviy usullaridan samarali foydalanishni taqozo etadi. Bular quyidagi usullardan iborat.

Targ'ibot usuli. Vatanparvarlikning tarbiyaviy-axloqiy mazmuni va bu borada mamlakatimizda olib borilayotgan bu jarayonlarning ilmiy-nazariy asoslarini, ularning yangi-yangi qirralarini mukammal ochib berishdan iborat. Shunga bois harbiy vatanparvarlik tuyg'usini yoshlarga sodda, lo'nda qilib tushuntirib berish va ularni yangi hayot, zamon talablariga javob beradigan jamiyat qurilishining faol va jo'shqin ishtirokchilariga aylantirishdan iborat.

Jamoaviylik usuli. Bugungi kunda Qurolli kuchlarimizning umumiy jangovar shayligi aynan birlashma, qo'shilma, qism va bo'linmalarning jangovar shayligi darajasi bilan belgilanadi. Harbiy bo'linmalar o'z ichki tuzilmasiga ko'ra faoliyat yuritishi qat'iy belgilangan ijtimoiy guruhni ifodalab, harbiy xizmatchilarning umumiy majburiyatlari va ular o'rtasidagi xizmat munosabatlari, ichki tartib qoidalari, mansabdor shaxslarning majburiyatlari, kundalik hamda maishiy sharoitlar, harbiy xizmatchilarni joylashtirish, ichki xizmatni olibborish masalalari Intizom hamda Ichki xizmat Nizomining asosiy holatlarida qat'iy belgilab berilgan. Harbiy tadqiqotchi E.Volkov fikricha: «Qurolli Kuchlar doirasida ijtimoiy munosabatlarning qat'iy tartib asosida amalga oshirilishi, deviant xulq namoyon bo'lishi ehtimolini

oshirgan holda armiyadagi xulqdan og'ish holatlari mavjud bo'lishining ob'ektiv sabablaridan biri hisoblanadi» .

An'anaviylik usuli. Harbiy an'ana armiyada harbiy xizmat jarayoni jangovar vazifalarni bajarish, shaxsiy tarkibni tayyorlash, harbiy xizmatchilarning kundalik turmushi bilan bog'liq bo'lgan, tarixan shakllangan, avloddan-avlodga o'tuvchi g'oya, qoida, urf-odat, xulq-atvor me'yorlarida namoyon bo'ladi. Qurolli Kuchlarda harbiy an'analar tizimi harbiy faoliyatning asosiy uch sohasini - Jangovar an'analar, Harbiy turmush an'analari va Ta'lim-tarbiyaviy an'alariniqamrab oladi. Mazkur fikrni harbiy tadqiqotchi E.Rasulev "An'analar nafaqat xulq-atvor me'yori, balki harbiy xizmatda ijtimoiy ahamiyatli hodisalar mohiyatini aks ettirish vositasi, harbiy tafakkur shakli hamdir" deb tasdiqlaydi .

Qadriyatlar ustuvorligi usuli. Harbiy xizmatchilarda milliy qadriyatlarga, ilg'or an'analarga, axloqiy tamoyillarga, yuksak madaniyatga sodiqlik kabi insoniy fazilatlarni hosil qilmasdan turib vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirib bo'lmaydi. Chunki, O'zbekistonning 32 yillik mustaqil taraqqiyot yo'liga nazar tashlansa vatanparvarlikni ro'yobga chiqarish, mard va jasur avlodni voyaga etkazish keng ko'lamlil ishlar amalga oshirilganligini ko'rish mumkin. O'zbekistonda barpo etilayotgan fuqarolik jamiyatining asosiy maqsadi ham Vatan ravnaqiga, yurt tinchligiga, xalq farovonligiga befarq bo'lmagan avlodni shakllantirishdan iborat Bunda milliy va umuminsoniy qadriyatlar progmatik asos bo'lib xizmat qiladi.

Zamonaviylik usuli. O'tish davridagi qiyinchiliklar, to'siqlar, nomutanosibliklar, hatto jinoiy harakatlarning oshib borishi ham sof vijdonli kishi qalbida Vatan tuyg'usini, agar u chuqur e'tiqodga aylangan bo'lsa, o'chirolmaydi. Rang-barang maqsadlar va manfaatlarga ega ijtimoiy guruhlar mavjud ekan, umummaqsadni turlicha, goho bir-biriga zid tarzda idrok etish ham saqlanib qoladi. Hech qachon va hech qaerda mutlaq ideal ko'rinishdagi davlat ham, tuzum ham bo'lmagan. Yangi-yangi avlodlarning tug'ilishi hayot sahnasiga chiqishi jamiyat oldiga yangi-yangi muammolarni ko'ndalang qo'yaveradi; aynan ushbu uzluksizlik, tadrijiylik ijtimoiy hayotning ham uzluksiz, tadrijiy davom etishini ta'minlaydi. Demak, o'tish davri avlodlarda vatanparvarlik tuyg'usini shakllantirish bilan bu boradagi vazifalar to'la-to'kis bajarilmaydi, balki u yangi bosqichdagi yangi vazifalar uchun poydevordir. Shuni alohida ta'kidlash zarurki, bugungi kunda yoshlarda harbiy vatanparvarlikni shakllantirish ishlariga innovasiyalarni joriy qilish, ta'lim bilan tarbiyaning uzviyligi va uzluksizligini yangi yondoshuvlar asosida tizimli tashkil etish masalalari ijtimoiy-axloqiy ehtiyojga aylanib bormoqda. Ushbu vazifalarni amalga oshirish yuzasidan mamlakatimiz harbiy ta'lim muassasalarida bir qator ishlar amalga oshirildi. Bu borada mamlakatimizda ko'zlangan maqsad va vazifalarni tizimli amalga oshirishga qaratilgan tarbiyaning turli shakl, vosita va usullaridan samarali foydalanishda erishilgan natijalar mavjud.

Yoshlarda harbiy vatanparvarlikni shakllantirishga qaratilgan usullarni modernizatsiya qilish va uning konseptual asoslarini ishlab chiqish zarurligini taqozo etadi. Bunda o'zbek xalqining falsafiy merosi, axloqiy qadriyatlari, intellektual salohiyati va ma'naviy imkoniyatlari asos bo'lib xizmat qiladi. Chunki: O'zbekiston va uning xalqi o'z turmush tarziga, axloq-odob mezonlariga, aqidalari va tafakkur tarziga ega bo'lgan, bir necha yuz minglab, millionlab aholini birlashtiruvchi ma'naviy mezon va qoidalarga ega bo'lgan, milliy borlig'i, madaniyatimiz ildizi, tomiri o'troq bo'lgan xalq; O'zbek xalqining sivilizatsiya ko'pdan-ko'p xalqlar, millatlar, elatlar faoliyatining va samarali ta'sirining mahsuli hisoblanadi; O'zbek xalqi tarixi – o'zbek xalqi ma'naviyatining asosi bo'lib, har bir xalq o'z tarixini har xil ta'sir va tajovuzlardan asrashi kerak; O'zbek xalqining tarixiy shaxslari, shaharlari, madaniy yodgorliklari ajdodlarning avlodlar uchun qoldirilgan salmoqli merosi, ijobiy ishlari, umumjahon sivilizatsiyasiga qo'shgan hissalarini sifatida qadrlanadi. Demak, harbiy vatanparvarlikni san'at, adabiyot, ma'rifiy tadbirlar kabi turli usul va vositalar yordamida shakllantirish mumkin. Biroq, bundan keyin ham harbiy vatanparvarlikni mustahkam e'tiqodga aylantirishda ta'lim eng muhim omil bo'lib qolaveradi. Chunki, harbiy vatanparvarlik tarbiyasining nazariy-amaliy asoslarini o'rganish va o'zlashtirish yoshlarda mudofaa xususiyatiga ega vositalarni o'zlashtirishni, urushning oldini olish va bartaraf etishga qaratilgan zamonaviy uslublarni qo'llashni, harbiy tajovuzkorlik va ma'naviy tahdidlarni qaytarishning samarali yo'llarini izlashni, Vatan himoyasi uchun qurollangan kurash olib borishga doir usullarga tizimli yondoshishda muhim ahamiyatga ega. Bunda harbiy xizmatchining O'zbekiston Respublikasi manfaatlarini himoya qilishdek konstitusion burchini bajarishga tayyorlikni shakllantirishga maqsadli yo'naltirilgan va tizimlashtirilgan faoliyatini ifodalovchi oliy ta'lim muassasalarining o'quv-tarbiya jarayoni ta'limiy asos bo'lib xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari tizimida olib boriladigan tarbiya ishining ustuvor yo'nalishlarini belgilash va bu borada samarali ishlarni tashkil etishda harbiy vatanparvarlikni shakllantirishga qaratilgan targ'ibotlarning zamonaviy usullari - targ'ibotning g'oyasini aniqlash, targ'ibot kontekstini tahlil qilish, targ'ibot kimlarga qaratilganligini aniqlash, hamda mediausullardan foydalanishni talab etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitusiyasi. Toshkent: O'zbekiston. 2017,
2. Ta'lim to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasining Qonuni. –Toshkent.: O'zbekiston, 2020 yil 23 sentyabr.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi PF-60-son Farmoni.

4. Inson huquqlari Umumjahon Deklarasiyasi. BMTning O'zbekiston Respublikasidagi Vakolatxonasi. Inson huquqlari bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Milliy markazi.

5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-3160-son "Ma'naviy ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish va sohani rivojlantirishnin yangi bosqichga ko'tarish to'g'risida "gi Qarori. //

6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Kitob mahsulotlarini chop etish va tarqatish tizimini rivojlantirish, kitob mutolaasi va kitobxonlik madaniyatini oshirish hamda targ'ibot qilish bo'yicha komissiya tuzish to'g'risida"gi Farmoyishi./Xalq so'zi.

7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909 sonli Qarori./